

УДК 37.014.54:373.5:005.591.6

МОДЕЛЬ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМУ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Драгунова В.В., аспірант
кафедри педагогіки
Житомирський державний університет імені Івана Франка

У статті розкрито модель педагогічних умов впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти; відображено бачення складників моделі педагогічних умов на основі застосування сучасних принципів та інновацій для перспективного розвитку системи середньої освіти регіону і забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів висококваліфікованими кадрами.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, інноваційні підходи, модель педагогічних умов, управління системою середньої освіти.

В статье раскрыта модель педагогических условий внедрения инновационного менеджмента в систему среднего образования; отражено видение составляющих модели педагогических условий на основе применения современных принципов и инноваций для перспективного развития системы среднего образования региона и обеспечения общеобразовательных учебных заведений высококвалифицированными кадрами.

Ключевые слова: инновация, инновационная деятельность, инновационные подходы, модель педагогических условий, управление системой среднего образования.

Drahunova V.V. MODEL OF PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE INTRODUCTION OF INNOVATIVE MANAGEMENT INTO THE SYSTEM OF SECONDARY EDUCATION

The article presents the model of pedagogical conditions for the introduction of innovative management into the system of secondary education; The vision of the components of the model of pedagogical conditions is reflected on the basis of application of modern principles and innovations for the long-term development of the secondary education system of the region and provision of comprehensive educational institutions with highly skilled personnel.

Key words: innovation, innovative activity, innovative approaches, model of pedagogical conditions, management of system of secondary education.

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлена високими темпами розвитку науки й інтенсивним впровадженням інновацій в управлінський процес.

Реалізація інноваційної політики України в галузі середньої освіти можлива за умов взаємодії інноваційних процесів із національними традиціями освіти та світовими освітніми тенденціями і розробки моделі педагогічних умов впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти. Наявна в державі модель управління освітою не відповідає вимогам демократизації, що передбачають розширення впливу громадської думки на ухвалення адекватних управлінських рішень, динамічне реагування на потреби суспільства, перерозподіл функцій управління між центральними та місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування.

Такий підхід вимагає наукового бачення процесів моделювання управління системою середньої освіти із впровадженням інноваційного менеджменту, сучасних принципів, методів і функцій управління, а також пошуку ефективних засобів і методик управління для поєднання із практич-

ною діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми управління освітою присвячені наукові праці: Г. Балихіна, Л. Ващенко, А. Гошко, В. Грабовського, Л. Даниленко, Г. Дмитренко, І. Довбиш, Г. Єльнікової, О. Зайченко, Ю. Кавун, Л. Калініної, М. Комарницького, Г. Корнетова, Г. Костюк, В. Князева, Т. Лукіної, В. Маслова, В. Мельник, Т. Шамової та ін., які розкривають поняття й технологію управління, поняття якості освіти та сутність розробки кваліметричних еталонів для вимірвальних процедур.

Концептуальні положення управління закладами середньої освіти розглянуто в роботах Ю. Бабанського, Є. Березняка, В. Бондаря, Л. Даниленко, В. Маслова, В. Пікельної, С. Сисоевої. Психологічні аспекти управління знайшли відображення в монографії Л. Карамушки. Філософський і соціологічний аспекти висвітлено в роботах В. Андрущенко, Б. Гершунського, І. Зязюна, В. Кудіна, В. Кременя, В. Лутая, В. Солодкова та ін.; управлінський – В. Бондаря, Л. Даниленко, Г. Дмитренко, О. Єль-

никової, Л. Калініної, Ю. Конаржевського, М. Кондакова, В. Маслова, Н. Островерхової, М. Поташника, М. Черпинського.

Досліджуючи моделі, В. Штофф стверджує, що модель – це уявна або матеріальна система, яка відображає або відтворює об'єкт дослідження і здатна замінити його таким чином, що її вивчення дає нам нову інформацію про об'єкт [1, с. 36].

Модель В. Шейко розуміє як уявну або матеріальну систему, яка відображає або відтворює об'єкт дослідження, може змінити його так, що її вивчення дає нову інформацію про такий об'єкт [10, с. 62].

І. Новик зазначає, що «пізнати об'єкт – означає змоделювати його».

Більш продуктивним щодо практичного використання, зазначає науковець, є визначення моделі, запропоноване М. Кондаковим. На його думку, модель – це штучно створений об'єкт у вигляді схеми, креслення.

Як стверджує В. Пікельна, «моделювання – це бажання людей замінити складність навколишнього світу спрощеною і зрозумілою картиною» [8, с. 56]. Нею була розроблена теорія і методика моделювання управлінської діяльності. В. Пікельна доводить, що моделювання може бути:

- методом наукового дослідження;
- основою розробки нової теорії;
- механізмом визначення перспективи розвитку [8, с. 58].

Моделювання застосовують тоді, коли не існує умов безпосереднього пізнання об'єкта дослідження. Такий метод має певні переваги порівняно з іншими, а саме:

- можливість «спрощення» реального об'єкта для того, щоб працювати з важливими для дослідника параметрами і характеристиками;

- можливість зменшення або збільшення за його допомогою реального об'єкта;

- можливість побудови ідеальних (закритих) моделей, що дозволяє економити час, ресурси, тобто оптимізувати процес дослідження і практичної діяльності.

Моделювання як метод дослідження, доводить В. Пікельна, збагачує культуру мислення керівника будь-якої ланки, покращує ефективність управлінського рішення, дозволяє не тільки цілісно уявити систему управління, але й більш чітко бачити проблеми управління, які виникають в установах освіти [8, с. 57].

Постановка завдання. Мета статті – розглянути й обґрунтувати модель педагогічних умов впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти; розкрити суть принципу інноваційності в управлінні системою середньої освіти в

контексті обґрунтування представленої моделі, розробка та реалізація якої сприятиме розвитку загальноосвітніх навчальних закладів і зростанню рівня підготовки кваліфікованих працівників.

Завдання дослідження – науково обґрунтувати модель педагогічних умов впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти; розглянути складники моделі як сукупність знань і вмінь керівника загальноосвітнього навчального закладу (далі – ЗНЗ) з питань впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи проблему моделювання, зазначимо, що поняття «модель» в перекладі з латинської мови означає міру, зразок, примірник чого-небудь [9]. Модель дозволяє: чітко визначити компоненти, які утворюють систему; схематично розглядати зв'язки між компонентами, порівнювати зв'язки всередині моделі; генерувати ідеї, ставити питання щодо об'єкта дослідження.

Моделювати можна об'єкти, процеси та явища: оригінал зазначених об'єктів може не існувати в реальному світі, його дослідження може бути недоступним для науковців. Способи представлення результатів моделювання можуть бути як матеріальними, так і інформаційними. «Філософський енциклопедичний словник» так визначає моделювання: метод дослідження об'єктів пізнання на їх моделях; побудова і вивчення моделей реально існуючих предметів і явищ (органічних і неорганічних систем, інженерних пристроїв, різних процесів – фізичних, хімічних, біологічних, соціальних) і конструйованих об'єктів для визначення чи поліпшення їх характеристик, раціоналізації способів їх побудови, управління тощо [3, с. 69–75].

Тому у процесі застосування такого методу модель є засобом дослідження. Модель (англ. model) – це речовина, знакова або мислена система, яка відтворює, імітує, відображає принципи внутрішньої організації або функціонування об'єкта, його властивості, ознаки чи характеристики [2, с. 85].

Головними функціями моделі можна вважати теоретичну і практичну. Теоретична функція моделі дає можливість реалізувати специфічний образ діяльності, який відповідає діалектичним закономірностям єдності загального й одиничного, логічного та чуттєвого, абстрактного і конкретного; практична функція моделі дозволяє представити її як інструмент і засіб наукового експерименту. Крім того, модель може виконувати

дескриптивну, прогностичну і нормативну функції. Так, наприклад, дескриптивна функція моделі педагогічних умов впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти полягає в тому, щоб завдяки абстрагуванню від реалій кожного окремого загальноосвітнього навчального закладу пояснити специфіку та зміст означених технологій. Частковим виявом дескриптивної функції є пізнавальна, яка дає можливість досліднику встановити суттєві змістовні характеристики педагогічних умов із впровадженням інноваційного менеджменту в систему середньої освіти.

Прогностична функція моделі дозволяє передбачати майбутній розвиток подій у межах того чи іншого явища. Так, у разі моделювання педагогічних умов впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти за допомогою згаданої функції можна передбачати перспективний розвиток окремих педагогічних технологій як найбільш ефективних для фахівців галузі. Нормативна функція передбачає можливість не лише описати наявний ресурс педагогічних умов впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти, але й побудувати бажаний ідеальний образ процесу впровадження інноваційного менеджменту із застосуванням педагогічних умов [3, с. 69].

Моделі класифікують за певними ознаками, тому існує багато типів і видів моделей. Наприклад, за способом побудови розрізняють матеріальні й ідеальні моделі. А. Венедов пропонує класифікувати моделі за способом реалізації, а саме:

1. Субстанціональні моделі – ті, що будуються з урахуванням субстанціонального підходу, який дає можливість виділити базові субстанції для наукового аналізу; такою субстанцією в межах проблеми нашого дослідження є інноваційний менеджмент.

2. Структурні – такі, при побудові яких найважливішими є сутнісні взаємозв'язки між структурними компонентами.

3. Функціональні моделі – під час створення яких беруть до уваги функції компонентів та їх роль у досягненні очікуваного результату.

4. Змішані моделі, що поєднують у собі риси двох чи всіх попередніх; до таких належить, насамперед, структурно-функціональна модель, досить популярна в педагогічних дослідженнях [3, с. 69–75].

За характером використання під час моделювання компонентів виділяють предметні та знакові моделі. Предметне моделювання стосується відтворення геометричних, фізичних, динамічних, функціо-

нальних характеристик предмета моделювання. Знакове моделювання втілюється у схемах, графіках, таблицях.

Педагогічне моделювання є одним із методів педагогічного дослідження. Як відомо, методи педагогічних досліджень – це способи пізнання педагогічної діяльності [6]. Специфіка педагогічного дослідження полягає в тому, що результати педагогічного впливу залежать від одночасної дії багатьох чинників. Тому відсутність або зміна дії одного з них приводить до змін у всій системі, результати педагогічного процесу також змінюються.

Одним із завдань педагогічного дослідження є встановлення педагогічних закономірностей як фактичних, постійних і необхідних зв'язків між реальними феноменами педагогічного процесу [9]. Педагогічне моделювання використовується для вирішення таких педагогічних завдань, як планування й організація навчально-виховного процесу, оптимізація структури змісту навчання і виховання, побудова технологій навчально-виховного процесу. Крім того, моделювання може допомогти у процесі вияву й класифікації педагогічних законів і закономірностей, інтерпретації отриманих під час педагогічного дослідження даних, перевірки поставленої гіпотези.

Особливу увагу вчені приділяють розвитку методології сучасних управлінських інновацій і напрямів управління інноваційним закладом. Загалом, у зоні уваги вчених перебувають питання розвитку інноваційних напрямів управління якістю освіти. Але поки недооцінюється прогностичний потенціал механізму моделювання як інноваційного механізму вдосконалення управління освітою.

Здійснивши теоретичний аналіз сучасного стану педагогічних умов впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти, ми розробили модель, що містить такі компоненти: сукупність знань наукових основ управління та менеджменту освітніх інновацій; умінь і навичок здійснювати ефективно управління загальноосвітніми навчальними закладами; мотивацію управлінської діяльності; особистісні та професійні якості керівника ЗНЗ.

Така модель розроблена на основі концептуальних засад реформування середньої освіти та впроваджуватиметься саме за допомогою педагогічних умов в систему середньої освіти з продукуванням і впровадженням інноваційних змін, зважаючи на регіональну специфіку, зовнішні та внутрішні чинники, а також соціальний, економічний, адміністративний і освітньо-культурний потенціал. Модель передбачає

реалізацію загальної прогностичної мети та складається з таких структурних компонентів: концептуально-цільового, структурного, організаційно-діяльнісного, оцінювально-результативного (див. рис. 1).

Концептуально-цільовий компонент є основним. Він тісно пов'язаний з іншими компонентами моделі, детермінує їх структуру і зміст. Визначає цілі, завдання, мету й умови впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти.

Структурний компонент містить інноваційні методи управління та функціональні служби (підрозділи). Виконує основні управлінські функції, до яких віднесено: планування, організацію управлінської діяльності та розвиток об'єктів управління, контроль за управлінськими процесами, а також навчання колективу та підтримку інноваційної ініціативи.

До складу організаційно-діяльнісного

компоненту входять такі умови реалізації: здійснення особистісно-орієнтованої системи безперервної освіти працівників, що дозволяє вирішувати проблему кадрового забезпечення інновацій в умовах дефіциту кваліфікованих фахівців; управлінська підтримка освітніх ініціатив, що дозволяє вирішувати проблему кадрового забезпечення інновацій в умовах дефіциту кваліфікованих фахівців; управлінська підтримка освітніх ініціатив, яка сприяє активізації інноваційної діяльності; створення гнучкої системи організаційно-процедурних механізмів висунення, експертизи і реалізації інноваційних ідей з урахуванням специфіки закладів освіти; інтеграція інноваційних можливостей суб'єктів освітнього середовища, спрямована на максимальне використання в інноваційному процесі ресурсів ЗНЗ; формування суб'єкта управлінського процесу, що забезпечує функціонування структури управління загальноосвітніми навчаль-

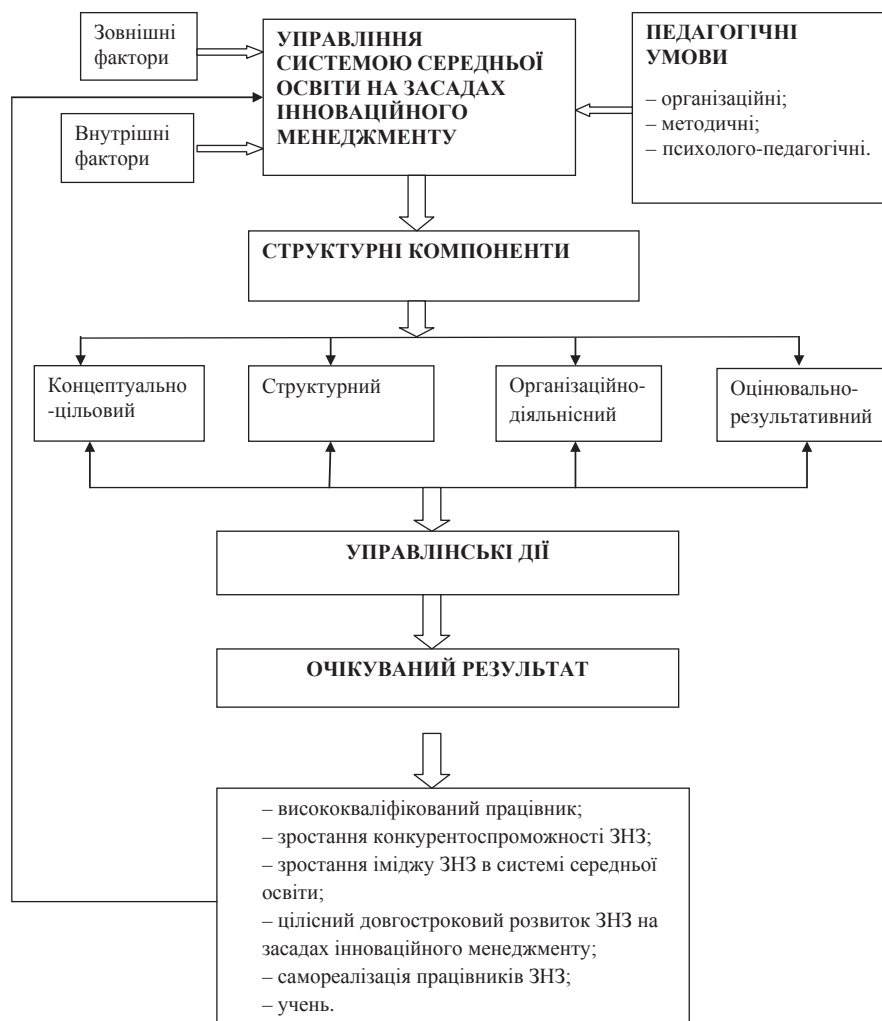

Рис. 1. Модель педагогічних умов впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти

ними закладами з урахуванням інноваційного менеджменту.

Оцінювально-результативний компонент передбачає виконання функції контролю. Головними завданнями функції контролю є: збір і систематизація інформації про стан інноваційної діяльності та її результати; оцінка стану управлінських процесів, педагогічної діяльності й отриманих результатів; аналіз причин і чинників, що впливають на результативність управлінських процесів; підготовка і реалізація управлінських рішень, спрямованих на досягнення мети.

Запропонована модель педагогічних умов впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти передбачає:

- управління навчальним закладом щодо організації управлінського та навчально-виховного процесів;
- управління навчальним закладом щодо контролю управлінського та навчально-виховного процесів;
- управління навчальним закладом щодо делегування повноважень;
- управління навчальним закладом щодо планування управлінського та навчально-виховного процесів.

Під час розробки моделі ми взяли до уваги те, що реалізація її буде спрямована на створення гнучкої, динамічної, демократичної системи впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти, яка:

- використовує варіативні управлінські рішення;
- прогнозує кінцеві результати діяльності;
- охоплює економічні механізми діяльності;
- забезпечує оптимальне поєднання адміністративного, колективного управління й самоврядування [2, с. 85; 3, с. 70; 6; 8].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, модель педагогічних умов впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти містить: сукупність знань керівника і менеджменту в системі середньої освіти, зокрема й менеджменту освітніх інновацій; уміння та навички здійснювати ефективно управління загальноосвітнім навчальним закладом; мотивацію управлінської діяльності й особистісні професійні якості керівника.

Модель педагогічних умов впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти передбачає створення системи, орієнтованої безпосередньо на

керівника, розвиток загальноосвітнього навчального закладу і містить зміст, структуру, форми, методи, функції та сучасні технології управління.

Така модель дає зрозуміти, що для реалізації стратегії інноваційної політики потрібно більше часу приділяти інноваційному розвитку загальноосвітнього навчального закладу, що передбачає низку заходів, які спрямовані безпосередньо на зміну ситуації. На наш погляд, сучасна освітня політика повинна орієнтуватися не на скорочення освітньої мережі, а на її інноваційний розвиток. Тому питання не вичерпує себе і потребує подальшого вивчення та практичного використання в управлінні відділом освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васильченко Л. Формування управлінської культури керівника школи в системі післядипломної педагогічної освіти : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. Васильченко. – 3. : ЗОППО, 2006.
2. Даниленко Л. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : [монографія] / Л. Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – С. 85.
3. Довбиш І. Модель державно- громадського управління ЗНЗ / І. Довбиш // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 1. – С. 69–75.
4. Єльнікова Г. Теоретичні підходи до моделювання державно-громадського управління / Г. Єльнікова // Директор школи. – 2003. – № 40– 41.
5. Мельник В. Підвищення кваліфікації керівника загальноосвітнього навчального закладу як інноватора освітнього процесу / В. Мельник // Директор школи. – 2002. – № 9, березень. – С. 5–6.
6. Ніколаєнко С. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України : [монографія] / С. Ніколаєнко. – К. : Київський національний торговельно-економічний університет, 2008. – 419 с.
7. Освітні технології : [навч.-метод. посібник] / за заг. ред. О. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
8. Пикельная В.С. Теория и методика моделирования управленческой деятельности (школоведческий аспект): дис. ... д. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / В. Пикельная ; Криворожський педагогічний інститут. – К., 1993. – 374 с.
9. Рожнова Т. Особливості моделювання управління професійно-технічним навчальним закладом в умовах інноваційних процесів / Т. Рожнова // Теорія та методика управління освітою : електронне наукове фахове видання ДВНЗ : «Університет менеджменту освіти». – 2010. – Вип. 3 (2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ttmuo/2010_3/index.htm.
10. Шейко В., Кушнарєнко Н. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : [підручник] / В. Шейко, Н. Кушнарєнко. – К. : Знання-прес, 2003. – 295 с.